

ב"ה אורות הראי"ה קוק לפרשת השבוע

פרשת נצבים

1 (טו) ובחרת בחיים. ישנם הרבה דרכים בחנוך וצריכים להתאמצות רבה וסייעתא דשמיא כדי לכוון אל דרך האמת. הרמב"ם ז"ל⁵⁹ המשיך משל לטרקלין שהמלך יושב בו וכמה מבואות ומסדרונות מקיפים אותו, ודרושה חכמה גדולה כדי להגיע אל המלך. תפקיד החנוך הוא למצוא את הדרך לטרקלין מלכו של עולם, אל הנקודה הפנימית של דרך החיים. כשהתורה צותה אותנו לבחור בדרך החיים לא אמרה "ובחרת חיים" כי אם "בחיים", בתוכן הפנימי של החיים, שהוא מלכות שמים ויראת שמים, שהיא המטרה הפנימית של ארץ ישראל ובית המקדש וגם של החנוך הישראלי.

מאמרי הראיה, 390.

9 (כ) ולדבקה בו. נפשנו כחה לד', עזרו ומגנו הוא.⁶⁰ הכמיהה הנפשית הקדושה, להתדבק באור ד', באה מתוך היסודות הקדושים, הטבועים בנפש הקדושה, שהיא יודעת, שכל מפעליה הטובים, כל משאות רוחה העליונות, אינם משתכללים כי אם בעזרת ד'. ואף על פי שהיא יודעת, שברית כרותה לה, שתהיה בעצמה שליטה על גורלה, לבחור לה דרך החיים כתורה וכמצוה, שזהו התכן של האשר כולו לנצח בעדה, בכל זאת יודעת היא אל נכון, שגם הצעידה בדרך האורה, שעל פי רצונה החפשי, מוכרחת שתהיה תמוכה בעזר עליון. ומתוך שחלק גדול של מהלך האשר הזה הוא בא מתוך מפעלותיה והגיונותיה העצמיים, שמפני שהם באים מכח אדם מוגבל צריכים הם הגנה מכל צד של קלקול והפסד, היא בטוחה, שכשם שבא יבא לה העזר האלהי, לגמור את אשר הוא למעלה מכחותיה הגשמיים והרוחניים, ככה ילוה לה עזר זה להגן בעדה נגד כל קלקול, שיוכל להולד בכל אותה המערכה המוכרחת לבא מכחה המוגבל. כי רק זה החלק המיוחד למפעל אדם צריך הגנה מכל קלקלה, מה שאין כן אותו החלק העליון, של ההופעה האלהית העליונה, הגומרת כל מהלך קדש, הרי הוא שמור ועומד בעצם תכונתו, במקום שאין יד כל קלקול מגיע שמה.

עולת ראייה א, רז.

2 (ב) ושבתי. חופש הדעות הרגיל להיות פפולרי בזמנינו, עיקר יסודו בצדדיו השליליים, הוא מצד חסרון העמקה נשמתית, והעדר בסיס חזק במעמקי הנפש לכל קישור החיים, ובאה ההתנוודדות עד לידי המדה הפרועה של הקלת עול הדת והמוסר, עד לכדי רפיון האמונה, בשטף חייה, והוא אסון נורא ואיום. אמנם עושה היא הנשמה את תפקידה. כשמונעים ממנה זמן כביר את העמקתה, הרי היא מתעמקת בחדרי חדרים ובעומק נשמת הנשמה שלה. וכשם שהדבר נוהג ביחידים, כך הוא נוהג בכללות הדורות. ואותו הכח המתעמק, ושומע אין לו לכאורה, מוכרח הוא להוציא את פעולותיו אל הפועל, ואז תשוב להופיע רצינות פנימית והעמקה אמונית גדולה, שתחדור עד עמקי החיים, ויכיר אז העולם את זיוף החיים של ההתנוודדות ושל רפיון האמונה וחסרונה. אבל ההתעמקות הזאת תצא אל הפועל, אחרי אשר קבר רכשה לה מקדם הנשמה האנושית את העושר המתרחב, הבא מצד ההשתטחות של כחות החיים הרוחניים. ואז עם כל איתה ההרחבה, וריבוי השריגים המתפשטים והתפצלות הענפים הרבים והצבעים המרובבים בחושם, סגנוניהם יחל כח עמקות נפלאה, המחדש את החיים בצורתם האמיתית הפנימית להארות את שליטתו, ותצא אל הפועל בישראל, אותה התכונה של התשובה האמיתית והעליונה, שהוא דבר ד' לעמו.

קובץ ו, קצא.

6 ישראל, לשון יחיד, מפני שתכלית קדושת האומה מצד עצמה, עיקר תכליתה מכללה, ובזה בחר הקב"ה אותנו מכל גוי לתכלית קדושת האומה כולה. על כן הכהן הגדול, שע"י עבודתו היתה שכינה שורה בישראל, היו חקוקים על החושן והאפוד, שמות שנים עשר שבטי ישראל, ובית המקדש היה מכל נדבות ישראל, וקרבנות הציבור שעל ידם היה קשר הקדושה בין ישראל לאביהן שבשמים היה צריך כסף כל הציבור כולו, ויחיד אסור להתנדב, אם לא שימסור⁶¹ לציבור יפה⁵.

אך הפעולות, צריך כל אדם לשמור כאילו בשבילו לבדו נברא העולם. על כן הזהיר הקב"ה כשכרת הברית, ואמר "פן יש בכם" אשר בשמעו את דברי האלה, יאמר בלבבו, כי כיון שכולם ערבים, אם כן אין להשיג במעשה היחיד, כיון שכל העדה כולם קדושים בכלל, אומר הקב"ה "לא יאבה ד' סלח לו". על כן העובר עבירה בפרהסיא, הוא גרוע יותר ממי שעובר בסתר, כי ברית ישראל נכרתה על שני אלה, על הציבור בכלל, ועל כל יחיד בעצם. הנה העובר בסתר הוא מיפר ברית ישראל היחידית, שעל זה נאמר "לא יאבה ד' סלח לו", אך העובר בגלוי הוא מיפר גם ברית הכללית, על זה אמרו חז"ל: הפורש מדרכי ציבור אין לו חלק לעולם הבא⁶² שהוא בזה דבר ד', להפר מצות הכולל גם כן, הוא רשע עונו ישא.

מאורות הראיה, ד, טו.

4 (טו) ראה נתתי לפניך היום. שאלת הבחירה היא לעולם היותר כבדה מצד שרשי התורה והסכמת השכל והמוחש. הנה לפנינו הרעות מוכרחות בכלל ההנהגה, וכמה דברים גדולי התועלת בעולם לא יצאו אל הפועל אם לא קדמו להם סבות של בחירה רעה, של בני אדם המכונים להרע, הציור הזה שהרע מוכרח לשכלולו הכללי של עולם, הוא סועד לב רבים לחשוב שאי אפשר להחליט שתהיה הבחירה חפשית. אמתת הדבר הוא, שיש הבדל בין חק הכללי לחק הפרטי, ודאי הוא שהבחירה בחק הכלל אינה חפשית, הכלל צריך בהכרח להמציא רעים כמו שהוא ממציא טובים. אמנם עבור זה הלא בערך הכלל אין כל דבר רע בהחלט, כי הרעה הפרטית בצירוף הכללי תהיה מסבבת טוב. על כן כשם שקילוסו של הקב"ה עולה מן הצדיקים כך הוא עולה מן הרשעים⁵⁶, שנאמר "כל פעל ד' למענהו וגם רשע ליום רעה"⁵⁷. התערובות הזאת של חסרון הבדלת הגדרים שבין הבחירה הכללית להפרטית, תביא עמה שאלות בלתי נפתרות במהלך הבחירה האנושית, שמעבר אחד נראה חפשית כולה ומעברים נמצאה מוכרחת וחיובית. עין איה ברכות, ט, רנט.

7 ושבתי עד ה' אלהיך. כשרוצים באמת לשוב, אף על פי שמעוכבים בשביל כמה מניעות, כמו מחמת בלבול דעת או מחמת חלישות כח או מחמת אי יכולת לתקן דברים שהם נוגעים בין אדם לחברו, אף על פי שהעכוב הוא גדול מאד והלב מוכרח להיות נשבר מפני ידיעת גודל החובה המוטלת על האדם לתקן את כל פגמיו, באופן היותר טוב והיותר שלם, מכל מקום כיון שהרצון לשוב בתשובה הוא אמין, אף על פי שאין בכחו עדיין לסלק את כל המניעות, צריכים לקבל את ההארה הזאת של התשובה בתור תוכן המטהר והמקדש עד שלא יזוז, מפני העכובים של אי השלמת התשובה, מכל רוממות ומכל עליה רוחנית שהיא ראויה לו, על פי קדושת הנשמה וצביונה הקדוש. וכשם שזה הוא כלל גדול אצל היחיד, ככה הוא אצל הציבור בכללותו. הארת התשובה ישנה בישראל. התעוררות חפצה של האומה בכללה לשוב אל ארצה, אל מהותה, אל רוחה ואל תכונתה, באמת אור של תשובה יש בה. באמת הדבר מתבטא בברור גמור רבבטויה של תורה: "ושבתי עד ד' אלהיך" כי תשוב אל ה' אלהיך¹⁰. התשובה היא תשובה פנימית, אלא שהיא מכוסה בהרבה מסכים חוצצים ואין כח בשום עכוב ומניעת השלמה לעכב את האור העליון מהופיע עליון.

5 (יז) פן יש בכם איש. יש שני מיני שלמות, שלמות מצד עצמו, ושלמות מצד פעולותיו. כמו למשל איש ישראל, הנה נשמתו נשמת שדי ממרומים, מכסא כבוד חוצבה, והפעולות הן המעשים טובים אשר יוסיפו אומץ בהנפש, כמו שהמעשים אשר לא טובים, חס וחלילה, יאפילוה ויחשיכו אורה. והנה תכלית שלמות ישראל בכלל, כתבו החכמים הקדמונים, כי באמת לענין הנשמה, נשמת כל ישראל אחד הוא, ועל זה כתוב במתן תורה "ויחן שם